

Comparative Turkish Dialects and Literatures
Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Cilt/ Volume 1, Sayı / Issue 3, Mayıs/ May 2023, 71-76

Atıf/Citation: Abılkasımov, G. (2023). Uluslararası Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu (6-7 NİSAN 2023) /Erzurum. *Comparative Turkish Dialects and Literatures*. 1 (3), 71-76.

**ULUSLARARASI DİL VE EDEBİYAT ARAŞTIRMALARI
SEMPOZYUMU**
(6-7 NİSAN 2023) /Erzurum

International Language And Literature Research Symposium
(6-7 April 2023) /Erzurum

Sempozyum Tanıtım Yazısı / Symposium Review
(Geliş Tarihi: 31.03.2023 / Kabul Tarihi: 25.05.2023)

Sümeyye Betül AKBULUT TAYHAN*

Toplum tarafından bireye mal edilen değerler yalnızca dünyayı algılayış biçimleriyle kalmamaktadır. Dil, dünyaya geldikten kısa süre sonra öğrenilen yetiler arasındadır. Toplumun kültürüne ait izlerin taşıyıcısı olan dil, içerisinde barındırdığı kelime hazinesi, atasözü ve deyimleriyle, masal, destan, ağıtlarıyla kısacası halk kültürüne ait unsurlarıyla o toplumun aynası konumundadır. İnsanın sosyal kimliğinin oluşmasında önemli rol oynayan dil, doğumdan itibaren öğrenilmeye başlanılarak ana dil rolünü üstlenmektedir. Dil ile toplum sıkı bir ilişki içerisinde. Bu yüzden dil ile toplumu birbirinden bağımsız düşünemeyiz. Dili oluşturan, ona şekil veren toplumun ortaya koymuş olduğu örf ve adetler olduğu gibi örf ve adetleri oluşturan da dildir. Bu bakımdan aynı toplumun üyeleri anlaşmış gibi dili şekillendiren çevresel faktörler eşliğinde ortak bir paydada buluşur. Bireylerin aynı dili kullanması ve

* Arş. Gör., Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü; *Res. assist.*, *Ataturk University Faculty of Letters, Contemporary Turkish Dialects and Literatures*, betul.tayhan@atauni.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3710-7675>

kullandıkları dilin kurallarına riayet etmesi onların ortak bir toplumsal bağ etrafında birleştiğinin göstergesidir. Bir toplumun toplumsal yaşayışı; aile hayatı, yönetim şekli, geçim kaynakları, coğrafi konumu gibi birçok detaya diller tanıklık etmektedir. Dolayısıyla araştırmacının dil incelemesi yoluyla, eğer ele aldığı birey ise onun hayata bakışı, eğitim düzeyi, yaşı, dini inancı, vb. ele aldığı bir metin ise aynı şekilde yazarın bakış açısı, içinde bulunduğu toplumun kültürel ve sosyal yapısı, tarihi gibi birtakım sonuçlara ulaşabilmesi mümkündür.

Konuşur-dinleyici ya da yazar-okur arasında bir tür iletişim gerçekleşmektedir. İletişimin doğru biçimde gerçekleşmesi için konuşurların birtakım ortak noktalara sahip olması gerekir. En önemlisi konuşur ve dinleyicinin aynı dili konuşması, dinleyicinin konuşurun kültürel ve toplumsal hayatı hakkında fikir sahibi olması gerekmektedir. Aksi takdirde iletişim tam manasıyla gerçekleşmeyecek ve vericinin (konuşur) kullandığı ifadeler alıcının(dinleyici) zihninde karşılığını bulmayacaktır. Duygu, düşünce ve bilgilerin birtakım araçlarla iletiminin sağlanması iletişim olarak adlandırılır. Günlük hayatta kullandığımız dil, alışılmış, sıradan, basit ve anlaşılması kolay ifadelerden oluşmaktadır. Ancak kimi zaman duygu ve düşünceler günlük dile sığamayacak yoğunluğa sahiptir. Şiir, hikâye, roman, deneme, vb. edebi türlerde yazar, güçlü bir anlatıma ulaşmak için günlük dilden uzaklaşarak sanatlı bir dil kullanır. Estetik kurallar çerçevesinde yazılı ve sözlü anlatım ürünü olarak edebiyat önemli bir rol oynamaktadır. Burada dil ve edebiyat birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak hareket etmektedir. Çünkü dil, edebiyatın tek malzemesidir. Dolaylı bir iletişim aracı olarak kullanılabilen edebiyat, kullanılan dilin gelişmişlik düzeyi, toplumun gelenek-göreneği, yaşam biçimi, ekonomisi, tarihi, vb. sosyal hayatı hakkında veriler sunmaktadır. Bu bakımdan edebiyat birçok disiplin ile de ilişki içerisindedir.

Dil ve edebiyatın bütünlüğü, edebiyatın farklı disiplinlerle sıkı ilişkisi; zaman, mekân, olay ve kişiler aracılığıyla konuyu araştırmaya ve tartışmaya açık hale gelmiştir. Bu bakımdan Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü ile Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü tarafından 6-7 Nisan 2023 tarihleri arasında çevrimiçi “*Uluslararası Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu*” düzenlenmiştir. Sempozyumun amacı Türk ve Alman edebiyatı ekseninde dil ve edebiyat üzerine çalışan araştırmacıları bir araya getirip, bilgi paylaşımında bulunarak tartışma ortamı hazırlamaktır. Sempozyumda dil ve edebiyat disiplinleri arasındaki teorik, aynı zamanda güncel bilgiler verilmiştir. Dil ve edebiyat araştırmalarının bünyesinde yeni bilgi ve yorumlar sunulmuş, farklı görüşler ortaya konulmuştur. Böylelikle dil ve edebiyat ilişkisi üzerine Alman ve Türk literatürde hissedilen eksik bir nebze de olsa giderilmiştir. Alman Dili ve Edebiyatı, Çağdaş

Türk Lehçeleri ve Edebiyatları ve Türk Dili ve Edebiyatı gibi çeşitli konu başlıklarına sahip olan ve Batı edebiyatından Doğu edebiyatına uzanan “*Uluslararası Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu*” Türkçe, Rusça, Almanca ve diğer Türk dilleri olmak üzere birçok dili ve edebiyatı kapsamaktadır. *Dilbilim Çalışmaları, Edebiyat Araştırmaları, Türk ve Batı Edebiyatlarının İlişkisi ve Etkileşimi, Edebiyat – Tarih ilişkisi, Kültürlerarası Çalışmalar*, son dönemlerin önemli konu başlıkları olarak sempozyumun hem güncel konulara dayanması hem de birçok farklı dilin ve edebiyatın bir arada yer alması açısından uluslararası bir platformda katılımcıların bir araya getirmiştir. Bu çerçevede düzenlenen sempozyumda *Alman Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, Dil Araştırmaları, Dilbilim, Tarihî Türk Lehçeleri, Edebiyat Araştırmaları, Türk Edebiyatında Tarih Konulu Romanlar, Tarih Konulu Romanlarda Yeni Eğilimler/Yönelimler, Roman ve Anlatı Yapısı, Batı Edebiyatı ve Tarih Konulu Eserler, Genel Edebiyat – Dilbilim Çalışmaları, Edebiyat – Tarih ilişkisi, Edebiyat – Psikoloji ilişkisi, Kültürlerarası Çalışmalar, Çeviri Bilim, Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Üzerine Karşılaştırmalı Çalışmalar, Türk ve Batı Edebiyatlarının İlişkisi ve Etkileşimi* başlıkları etkinliğin temel konuları arasında yer almıştır. Katılımcılar da bu konular özelinde bildirimlerini sunmuşlardır. Dinleyiciler ve oturum başkanı Prof. Dr. Turgut Gögebakan tarafından sempozyumun en dikkat çekici konularından birisi olarak görülen, Türkiye’den katılımıyla Prof. Dr. Mustafa Çakır’a aittir. O, “*Yabancı Dil Dersinde Erek Dil Üzerinden Yapılan Kültürleme ve Kültürlerarası Etkileşim*” başlıklı bildirisinde yeni öğrenilen dilin o kültüre özgü konuşulması gerektiğini belirtmiştir. Kültürel araştırma yapılmadan; dili, toplumun kültüründen bağımsız tutmanın dil öğreniminde yapılan yanlışlardan olduğunu ifade etmiştir. Ancak yeni bir dil ediniminde bireyi bekleyen tehlikeye de değinmiştir. Çakır, öğrenilen dilin toplumunun gelenek- göreneklerini, kültürel özelliklerini özümsemeyi ‘kendi ırkının bünyesinde ateşli bir hastalık humması’na benzetmiştir. Ona göre bu özümseme neticesinde soy, kültür ve milleti millet yapan temel unsurlar çözülerek, korkunç bir iflas başlamaktadır.

Oturum başkanı Prof. Dr. Süleyman Efendioğlu ile bildirimini aktarımını gerçekleştiren Doç. Dr. Mayramgül Dıykanbay tarafından üzerinde durulan bir başka dikkat çeken bildiri Kırgızistan’dan katılan Doç. Dr. Nazira Caparaliyeva’ya aittir. O, “*Kırgız Edebiyatı Tarihinde “Manas” Destanını Okutmayı Aktifleştirme Teknolojisi*” adlı bildirisinde dünyanın en hacimli destanı olan Manas Destanı’nın öğretiminde yükseköğretimde okutulurken teknolojiye faydalanma noktasında eksiklik yaşandığını, teorik açıdan başarılı bir durumda olduğunu, ancak metodolojik açıdan yetersiz olduğundan bahsetmiştir. Destanın yalnızca Kırgız Türklerini değil bütün dünyayı yakından ilgilendiren meseleleri içerdiğini, uluslararası dostluk, başka mil-

letlere saygı gibi ideolojik konuları barındırdığı halde yükseköğretimde Manas Destanının ders olarak verilmesini gereksiz bulan bilim insanlarını, öğretme metodunu geliştirerek cevap vermek gerektiğini ifade etmiştir. O, daha çok fen bilimlerinde kullanılan “Case-study” yönteminden bahsetmiştir. Caparaliyeva’ya göre Manas Destanı’nı bir öğrenciye ezberletmek yerine, destanın içerisindeki önemli epizotları –özellikle başka milletlerin gelenek-göreneklerine saygı, savaş teknikleri- alarak öğretmenin daha faydalı olacağını, böylelikle destanın yalnızca öğrenciler arasında değil halk arasında da öğrenme-okuma ve anlama noktasında yaygınlık kazanacağını belirtmiştir.

6-7 Nisan 2023 tarihleri arasında düzenlenen sempozyum Zoom programı üzerinden çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Sempozyum değerlendirme oturumu dâhil olmak üzere 9 oturum şeklinde düzenlenmiştir. *Uluslararası Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu* 6 Nisan 2023 tarihinde saat 10:00’da sırasıyla Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölüm başkanı Prof. Dr. Hüseyin BAYDEMİR, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN ve Atatürk Üniversitesi Rektör Yardımcısı, aynı zamanda sempozyum düzenleme kurulu başkanı Prof. Dr. Turgut GÖĞEBAKAN’ın konuşması ile başlamıştır.

Açılış konuşmasında Baydemir, sempozyum hakkında genel bilgiler verdikten sonra “*Yahşi niyet yarım devlet*” sözü ile konuşmasını sonlandırarak sempozyumun faydalı olması için iyi dileklerde bulunmuştur. Ardından Prof. Dr. Dilaver Düzgün açılış konuşması yapmıştır. O, her alanda değişimlerin yaşandığı günümüz dünyasında akademik araştırmalarda da çeşitli değişimlerin ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğunu, bu nedenle dil ve edebiyat araştırmalarında yenilikçi yöntem ve kuramların tartışılmasının zorunluluk haline geldiğini belirtmiştir. Alman Dili ve Edebiyatı bölümü ile Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümünün gerçekleştirdiği sempozyumun önemli bakış açıları gerçekleştireceğinin kuşkusuz olacağını ifade ettikten sonra teşekkür ile konuşmasını sonlandırmıştır. Açılış programının son konuşmacısı olan Prof. Dr. Turgut Göğebakan, sempozyumun disiplinlerarası çalışmalara, iş birliklerine katkı sağlayacağını, bilhassa uluslararası dostluklara kapı aralayacağı temennisinde bulunduktan sonra ‘*edebiyatın dilinin bir olduğu*’nu bu bakımdan Alman Dili ve Edebiyatı bölümü ile Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümünün bir bütünlük sağladığını belirtmiştir.

Oturumlar yerli ve yabancı katılımcılar eşliğinde sürdürülmüştür. Sempozyuma Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Özbekistan ve Almanya’dan 26 katılımcı; Türkiye’den ise 19 katılımcı iştirak etmiştir. Yurtiçi ve yurtdışından toplam

45 bildiri sunulmuştur. Bildirilerin ülkelere göre dağılımı; Türkiyeden 19, Kazakistan'dan 9, Kırgızistan'dan 7, Özbekistan'dan 6, Azerbaycan'dan 3, Almanya'dan 1 bildiri şeklindedir. Katılan araştırmacıların %73'ünün yabancı olması ve Türkiye dışından beş farklı ülkeden katılım sağlandığı için sempozyum uluslararası olma niteliğine sahiptir. Sempozyumda yeni edebiyat, klasik edebiyat, halk edebiyatı ve dil olmak üzere filoloji bölümlerinin dört temel alanıyla ilgili bildiriler sunulmuştur. Bildirilerin 29'u edebiyat 16'sı dil dahası ile ilgilidir. Yani sunulan bildiriler tek yönlü değil, dil ve edebiyat altında Türkolojinin farklı alanlarına aittir. Bildiriler Türkiye Türkçesi ve farklı Türk lehçeleri ile sunulmuştur. Bildirilerin tamamı Atatürk Üniversitesi yayınevi tarafından basılacaktır. Sempozyumda *yabancı dil derslerindeki gizli tehlike, romanlarda kurmaca, milli değerlerin yanı sıra folkloru oluşturan halkın tarihi ve dinî şahsiyetlerinin edebiyata yansımaları, şiirde olumsuzluk imgesi, atasözleri ve deyimler, dilin birleştirici gücü ve Turan birliği, şiirde dostluk kavramı, Kazak ve Türk romanlarının karşılaştırılması, dilbilimsel terimler, sözdizimi, edebiyata milli değerlerin sanatsal yansımaları, Manas destanının Türk dünyasındaki önemi* gibi birçok önemli konu hakkında bilgi verilmiştir.

Son oturum olan sempozyumun değerlendirme oturumunda, Prof. Dr. Turgut Göğebakan'ın oturum başkanlığında, Prof. Dr. Hüseyin Baydemir, Prof. Dr. Sedat Adıgüzel, Prof. Dr. Cemile Akyıldız Ercan, Prof. Dr. Süleyman Efendioğlu, Doç. Dr. Zennube Şahin Yılmaz, Doç. Dr. Mayramgül Dıykanbay, Doç. Dr. Şenay Kaygın, Dr. Öğr. Üyesi Nursan Ildırı, Dr. Öğr. Üyesi Hüsna Kotan, Dr. Öğr. Üyesi Mol-dir Ilgisheva yer almıştır. Bu oturumda katılımcılara söz hakkı verilmiş, görüş ve öneriler sunulmuştur. Burada sempozyumun genel değerlendirilmesi yapılmıştır. Sempozyuma bildirisini gönderen katılımcıların tamamı sunumlarıyla da katkıda bulunmuştur. Bu bakımdan sempozyuma yoğun bir katılım gerçekleşmiştir. İki bölümün uyumlu çalışmaları neticesinde yeni sempozyum ve başka projelerin de yapılabileceği hususunda temennilerde bulunulmuştur.

Atatürk Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümünün paydaşlığında düzenlenen sempozyum disiplinlerarası olması bakımından ilktir. Ancak Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümünün 5. Uluslararası sempozyumudur. Bu bakımdan bölüm bilgi ve birikim noktasında büyük bir donanıma sahiptir. Sempozyumun sanal ortamda gerçekleşmesi, farklı ülkelere birçok bilim insanının bir araya gelmesinde ve onların bilgi ve tecrübelerini dünyanın farklı yerlerine sunma imkânı tanımıştır. Bunun yanı sıra farklı yerlerden araştırmacıların bilgilerine sunulması ve uluslararası diyaloga fırsat tanınması noktasında da ön ayak olmuştur. Sempozyum Zoom programı üzerinden kayıt altına alın-

mıştır. Sempozyumda sunulan bildirilerin yıl sonuna kadar kitaplaştırılarak ilim dünyasının sunulacak olması sevindiricidir. Böylelikle eser Türkoloji üzerine çalışacak bilim insanları için önemli bir başvuru kaynağı olacaktır.